

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

תוכן

1. יתומים שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים.....1
2. בני תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזל חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר ליה את לא בעל דברים דידי את אלא שליחותיה עבד.....2
3. שבועה לאחד ושבועה למאה.....5
4. ב' שמרות היוצאים ביום אחד ... שודא דדייני.....6
5. עדי מסירה כרתי.....7
6. תרי שטרי ... חד הוה כתוב בחמשא בניסן וחד הוה כתוב ביה בניסן סתמא אוקמיה רב יוסף להווא דחמשא בניסן בנכסים.....9

דרף צד.

א. יתומים שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים

יתומים¹ או יורשים גדולים² שיצא עליהם שטר מקויים, צריך לישבע בנקיטת חפץ בעין של תורה, ונובה בו, כמו שהיה הדין גבי אביהם אם היו תובעין אותו בשטר שאין בו נאמנות שיכל לטעון לישתבע לי שאינו פרוע והיה צריך לישבע וליטול³, גם אם הם אינן טעונים אנו טוענים עבורם שמא פרע אביהם וצריך הבעל חוב לישבע ונוטל.

ואפילו אם תפש משלהם בלא שבועה משביעין ליה, אין נפרעין מנכסי יורשים אפילו גדולים אלא בשבועה, ואם אינו רוצה להשבע אין מוציאין ממנו, אלא מנדים אותו עד שישבע⁴.

ואם יש בשטר נאמנות מפורש שהאמינו עליו ועל יורשיו או על באי כוחו, שירשו בכלל באי כוחו הם, אין צריך להשבע, אבל אם אין כתוב שם בשטר נאמנות, או אפילו כתוב בו נאמנות סתם ולא פירש על יורשיו או על באי כוחו, צריך לישבע.

¹ שו"ע ונו"כ חו"מ קח א ג

² בעל התרומות [שער י"ד ח"א ס"ה] דאין הילוק בין שהן בניים או אחין או שאר יורשים, ואף שיש להם אפוטרופוס. ב"י וד"מ סימן ק"י סעיף ב סמ"ע שם יב

³ סמ"ע שם טו

⁴ שו"ע ונו"כ שם יז

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

וכל זה ביתומים גדולים אבל ביתומים או יורשים שהם קטנים, אין נפרעין מיורשין קטנים בעודם קטנים שעדיין אינם בני י"ג שנה שום הלואה מחוב אביהם, אפילו היה עליו שטר מקויים ואפילו היה בו נאמנות אפילו על יורשיו, ואפילו היה בו כל תנאי שבעולם אין גובין בו מהם, שמא יש להם ראייה ששוברים בה השטר, אלא א"כ היה במלוה זו אחד מג' דרכים אלו:

א. כשחייב הודה בה ועזה בחוליו שיש לפלוני חוב זה עליו עדיין.

ב. שהיתה ההלואה לזמן ועדיין לא הגיע הזמן חזקה אין אדם פורע תוך זמנו.

ג. שנדוהו עד שיתן ומת בנידויו, כל אלו גובין מן היורשין בלא שבועה אפילו מלוה על פה.

ב. הני תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזל חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר ליה את לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה עבד

שותפים שתבעו יחיד לדין, יכולים השותפים לברור אחד מהם שיטען בשביל כולם, או שיטענו כל אחד בזה אחר זה.⁵

השותפים שיש להם תביעה על אחר, יכול אחד⁶ מהם לתבוע בדין על כל התביעה ואינו צריך הרשאה משאר השותפים ואינו יכול לומר לו לאו בעל דברים דידי את,⁷ כיון שיש לו חלק במזון זה, ומכל מקום אם אחד מהשותפים אינו בעיר⁸ יכול הנתבע לעכב ולומר או דון עמי רק על חלקך או הבא הרשאה, שהרי גם אם אזכה בדין יתבעני השותף השני עוד פעם⁹,

⁵ שו"ע ונו"כ חו"מ יז ד וקעו לה

⁶ שו"ע ונו"כ קכב ט

⁷ וכתב בכנה"ג שאם הוא שותף עמו בשאר דברים ולא בחוב זה צריך הרשאה, והש"ך (ס"ק לז) כתב דמ"ש המחבר בסימן עז (סעיף ט, הובא להלן סעיף כ) שאם הוא בעיר ושמע ולא בא נותן לו הכל, ומשמע דוקא דידעינן ששמע, דמסתמא אינו יכול לדון על הכל, דהתם לענין ליתן בעינן שידוע ודאי שחבירו שמע, אבל לענין תביעה לחוד לא בעינן דוקא בודאי ששמע, ואם יתברר שלא שמע יחזור וידון עמו, ולכן לא כתב המחבר כאן אלא לחלק בין היה בעיר לבין לא היה בעיר, והוא עפ"י חילוקו בסימן עז (ס"ק כה) בין שותפות ידועה לאינה ידועה, כמ"ש להלן, והחזו"א (חו"מ סימן ב סק"ז) כתב עפ"י דבריו (בסק"ה) שמפרש הך דסימן עז שלענין להניחו בב"ד לעולם שומעין לו, א"צ לחילוקו של הש"ך, עיין שם.

⁸ כתב הש"ך (ס"ק לט) בשם הב"ח דאף אם שניהם בעיר יכול הנתבע לעכב ולומר ששניהם יבואו לדין, שיכול לומר שהשני לא יעז לטעון כנגדי, והש"ך חולק דבודאי אם הוא בעיר אינו יכול לדחותו, עיין שם.

⁹ ועיין בב"י הביא דעת הרא"ש ועיי"ש מה שחלק עליו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ואם אפסיד אפסיד בכל התביעה, ולקתה מדת הדין, ואם נכתב השטר על שם אחד מהם, זה שאין השטר על שמו אינו יכול לתבוע כלל¹⁰.

אף כשזכה השותף התובע בדין, אין הנתבע חייב ליתן לידו, אלא אם כן חבירו בעיר ושמע ולא בא¹¹, ואף על פי כן אם הנתבע אינו רוצה לתת לו רק חלקו וחלק השותף יפקיד ביד בית דין שומעין לו¹², ויש אומרים¹³ שאם חלקו של כל שותף ידוע בודאי, חייב בכל אופן ליתן לו חלקו, ואם השטר נכתב על שם התובע חייב ליתן לו הכל¹⁴.

¹⁰ שו"ע ונו"כ שם עז י ובשעמ"ש (סק"ה) הקשה מהא דסימן ס (סעיף ח) שאם הלוח ע"י שליח ונכתב השטר על שם השליח, שנאמן השליח לומר שהוא שלו, וכ"ש הכא שידוע שהוא ממון השותפים והוא של שניהם, ותיירץ דהכא גרע, דכיון שהוא של שניהם והסכימו לכתוב על שם אחד, גלי דעתיה שאינו רוצה להתחייב אלא לזה, ולפי"ז דוקא כשקיבל המעות משניהם, אבל כשלוה מאחד ונכתב על שמו, אף על פי שידוע בודאי שהוא ממון שותפות, יכול גם השני לתבוע חלקו, עיין שם.

¹¹ שו"ע ונו"כ עז ט דמסתמא ניחא ליה שיתנו לזה הכל, וכתבו הסמ"ע והש"ך דבעינן דוקא דידעינן ששמע, אבל בלא"ה אף שהוא בעיר אינו חייב ליתן לו

¹² דיכול השותף השני לבא ולקבלו בכל עת, ואם יסכים לתת לזה שתבע יתנו לו ה"ב"ד, וכתב בערוה"ש שאם השותף טוען שהמעות זקוקים לו ביותר בגלל עסק השותפות, צריך ליתן לו הכל, וצ"ע, ומ"מ אם פרע לאחד ה"ז כאילו פרע לשניהם.

¹³ ע"י רמ"א שם שכתב לחלק בין שנים שהפקידו ביחד למי שהפקיד ביד אחד ומת והיו לו ב' בנים ובא אחד מהם, דנותנים לו חלקו, ופירש הש"ך בדעת הרמ"א דדוקא בשותפין שהלוו שניהם יחד, נתחייב לכל אחד הכל, ולכן אינו חייב ליתן חצי לזה, משא"כ באחים שלא נתחייב להם מעולם רק עכשיו נתחייב לכל אחד החצי, ולפי"ז אם זה שתובע בא מתחלה בשם כל השותפות, אפשר שמודה שנותן לו חלקו עכ"פ, אבל הש"ך כתב שאין לחלק בין אחים לשותפים ואינו יכול לתבוע אפילו חלקו, ואם יש לחלק ביניהם יש לחלק בין ידוע חלקו של כל אחד שאז צריך ליתן לו חלקו בין באחים ובין בשותפים, ואם לאו א"צ ליתן כלל, ובדעת המחבר כתב הש"ך שבכל ענין יכול לתת חלקו ולהניח השאר בב"ד, ועי' נה"מ (שם). ומה שאמרו בסימן קכב (סעיף ט) שיכול לתבוע הכל, וכתב הסמ"ע לחלק דא"נ שיכול לתבוע אבל לפרוע אינו חייב אלא חלקו, תמה הש"ך דלא משמע כן, אבל לשיטתו ניחא, שאם חלקו ידוע יכול לתבוע ואף חייב ליתן לו, ואילו הכא איירי כשאין חלקו ידוע. ובחזו"א (חז"מ סימן ב סק"ה) כתב שמדברי הר"ן משמע דלא כהש"ך, ואף כשידוע שהוא של שותפות אמרו בירושלמי שאינו מחזיר לאחד מהם אפילו חלקו, ומפרש החזו"א שתלוי באומד הדעת שלפעמים עירבו מעותיהם בצרור אחד ונתנוהו לזה, ואז נותן לכל אחד חלקו, ולפעמים מסרו המעות כעין שלישות, שאינו מחזיר אלא ברשות שניהם, ובזה איירי הירושלמי (וכתב החזו"א שלפי"ז אם יש להם חנות בשותפות שכל אחד נושא ונותן וידוע שאין מקפידים זה על זה, יכול ליתן למי שירצה, וכתב החזו"א דמ"מ אם ירצה אינו חייב לתת לאחד הכל, ששותף אינו אלא כשליח ואפילו בשליח בעדים רשאי לחוש שמא ביטל השליחות, וה"נ יש לחוש שמא נתהווה ביניהם קפידא, וצ"ע שאם אנו רואים שהחנות מתנהלת עדיין בשותפות כמקודם, מהיכי תיתי ניהוש שנתהווה סכסוך או קפידא ביניהם, ובודאי ניחא ליה לשותף שיפרע כל החוב למי שיתבענו, ועכ"פ כשפורע בתוך החנות נראה פשוט שחייב לפרוע כל החוב, והירושלמי איירי כשאין ידוע שאינם מקפידים ובשעת נתינה באו שניהם יחד, שאפשר לומר שנתכוונו שלא יחזירו אלא לשניהם יחד, עיין שם, ומשמע מדברי החזו"א בהך דירושלמי דאינו רשאי לפרוע לאחד, וצ"ע הרי קי"ל בשותפים שאם פרע לאחד הוי כפרע לשניהם, כמ"ש בסימן קעו (סעיף לא), ועי' להלן (הערה נה) מ"ש בשם כנה"ג, וגם מלשון השו"ע כאן משמע דתליא ברצונו, אבל אם רוצה יכול בכל אופן לפרוע לאחד, ועי' להלן.

פתחי חושן חלק ז פרק ח הערה מג
¹⁴ רמ"א עז י ושו"ע ונו"כ קעו לד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

נתחייב השותף התובע בדין, אם היה השני בעיר ולא בא לתבוע, אין השני¹⁵ יכול לחזור ולתבוע¹⁶, וכותבין פסק דין ויורדים לנכסיו, ואינו יכול לטעון¹⁷ שאילו היה בשעת תביעה היה בודק יותר בעדים.

יש אומרים¹⁸ שאם מחדש טענות אחרות שלא תבע הראשון, יכול לחזור ולתבוע, וכן אם החיוב בא מחמת טענותיו של השותף התובע.

בני העיר הם כשותפים, וכל שאחד מהקהל תבע לאחד בעניני הקהל, כולם יודעים באותה תביעה, ואינם יכולים לחזור ולטעון¹⁹,

אם השותף השני לא היה בעיר כשתבעו זה²⁰, בכל אופן יכול לחזור השני ולתבוע, ויש אומרים²¹ שיכול הנתבע להחרים עליו שלא ידע שירד שותפו עמו לדין.

היו השותפים נתבעים, ותבע לאחד מהם ונתחייב בדין אין השני מתחייב בכך²², ויש אומרים²³ שבתביעת קרקע השני מתחייב בכך.

¹⁵ ובמשפט שלום כתב בשם שו"ת הרלב"ח (סימן קלו) שאם מחל השותף להנתבע, אף אם היה בעיר יוכל לחזור ולתבוע, וכ"כ בשו"ת שער אפרים (סימן קלג), וכתב עוד דה"ה אם נתפשר חשיב כמחל, עיין שם

¹⁶ שו"ע ונו"כ קכב ט, קעה כה כו

¹⁷ ובסמ"ע (סימן עז ס"ק כג) ובש"ך (סימן קכב ס"ק לז) משמע שאם מוכיח שלא שמע, חשוב כאינו בעיר, ומדברי הב"י בבד"ה משמע דכל שהיה בעיר אמרינן מסתמא שמע, וצ"ע.

¹⁸ שו"ע שם, כגון שהודה (פירש הש"ך שחזר הנתבע ותבעו, או שאמר אין לי עדים (דבעלמא שוב אינו יכול לחזור ולהביא עדים) יכול השותף השני להביא עדים, שלא היה שלוחו להודות או לומר שאין לו עדים, ולפי"ז אפשר שאפילו ידע וגם שלחו לדין, יכול לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, ובערוה"ש כתב דמ"ש השו"ע נתחייב מתוך טענותיו אפשר לפרש גם כשיצא הנתבע זכאי. פתחי חושן שם הערה מז ומשמע שאם יתברר בתביעת השני שהנתבע חייב, אינו מתחייב כי אם לשני ולא לראשון והיינו שהראשון מפסיד חלקו, וצ"ע למה, כיון שהוברר בעדים שהנתבע חייב כל הסכום, ובשלמא בהודאה הוי כמאה עדים אבל באמר אין לי ראיה, הרי באו עדים והעידו, וה"ז דומה לבאו עדים ממדינת הים שיכול להביאם אח"כ, כמבואר בסימן כ, וצ"ע, וע"י עוד להלן (הערה נב) מ"ש בשיטת הרמ"ה.

¹⁹ הרמ"א (סימן קעו סעיף כה) ובמרדכי (כתובות סימן רלמ) כתב כל הקהל שהם בעיר וכו', ומשמע שאם אחד מהם היה חוץ לעיר יכול לחזור ולטעון, והרמ"א לא חילק בכך, וצ"ע

²⁰ שו"ע ונו"כ שם קעו כו כתב הרמ"א דקמן כמאן דליתא בעיר, ויש אומרים דה"ה אשה, ובקצה"ח (סק"ט) כתב שמדברי הרשב"א והר"ן משמע דאשה כאיש לענין זה,

²¹ שו"ע שם, וכתב הסמ"ע שאם היה בעיר אינו יכול להחרים, שיכול לומר ידעתי אבל לתקוני שדרתיה ולא לעוותי, אבל הט"ז סובר שמ"מ יכול להחרים שבאמת לא ידע ועכשיו טוען כן.

²² רמ"א שם כה הואיל ולא צוהו למעון ובשו"ת קנין תורה (ח"ג סימן לו) דין בשותפים שנתבעו לדין על עסק השותפות, ואחד מהם לא ציית דינא ולא רצה להופיע בב"ד, והעלה שזה שבא לב"ד ונתחייב, חייב גם עבור חלק חבירו, מדין ערבות, אלא שמכיון שאין נפרעין מן הערב תחלה, חייב לתבעו לב"ד ולקבל רשות לתבעו בערכאות, עיין שם, ונראה לדבריו שלא אמרו שאין השני מתחייב אלא כשלא היה יכול לבוא לב"ד, אבל כשאינו רוצה לבא, מתחייב גם השני, וצ"ע, וע"י שו"ת רשד"ם (ח"מ סימן סח).

²³ עיין סמ"ע שם

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

שותפים שתבעו מאחד והוא כופר, ואח"כ התפשר עם אחד מהם, אין השני יכול לתבוע ממנו שיתפשר גם עמו על סמך התפשרותו עם הראשון²⁴.

הודה הנתבע לאחד מהם הרי זה כאילו הודה לשניהם²⁵, וכן אם פרע לאחד מהם כאילו פרע לשניהם.

אם קיבלו הבית דין עדות רק בפני שותף אחד, והשני בעיר הרי זה כקבלת עדות בפני בעל דין²⁶, ואם אינו בעיר אינו מועיל לגבי השני.

ג. שבועה לאחד ושבועה למאה

שנים²⁷ או שלשה שיש להם תביעה אחת על אחד ונשבע לאחד מהם פטור מהאחרים גם כן, דשבועה של כולם שוה הוא והוא כבר נשבע ונפטור.

ולפיכך שני שותפין שהיה להם תביעה על אחד ותבעו אחד מהם ויצא השותף חייב, אם היה על עסק שבועה שהיה חייב לו ונשבע לו, אין שותף השני יכול לתבועו דשבועה לאחד שבועה למאה²⁸. ואפילו לא היה בעיר, ואינו יכול לטעון אילו הייתי כאן הייתי מגלגל עליו, דכיון שכבר נשבע ונפטור מעיקר השבועה שוב אינו יכול לגלגל עליו²⁹.

²⁴ רמ"א עו ז ואינו יכול לומר הרי כבר הודית לשותפי שאתה חייב במה שנתפשרת עמו, משום שיכול לומר לחברך הייתי מוכן לוותר ולא לך, ועיי סמ"ע (סימן קעו ס"ק עג), וכתב בערוה"ש שאם הודה בפירוש בשעת פשרה שהחוב אמת, יכול להעיד על זה, שהרי לאחר שכבר התפשר עמו אינו עוד נוגע.
²⁵ שו"ע נו"כ קעו לא והיינו שאם הודה לאחד על כל החוב ופרע לו מהצה, חייב לשלם גם לשני, דהוי כאילו הודה לשניהם, אבל אם הודה במקצת החוב וישלם לזה מה שהודה, צריך זה לחלוק עם חברו, וכמ"ש להלן, ועיי מ"ש להלן בזה.

²⁶ בשער משפט (סימן כח סק"ח) בשם הרשב"א והר"ן (סוף פרק השולח), בהא דמבואר בשו"ע (שם סעיף טו) שאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין, שאם קיבלו עדות בפני שותף אחד שלא בפני השני, אם השני בעיר ולא בא, ה"ז קיבלו בפני שניהם, ואין השני יכול לערער, אבל אם השני אינו בעיר ואין לזה הרשאה, מהני קבלת עדות לחייב השותף הנמצא, אבל לא לחייב את השני, דהוי דומיא דתביעה משותף אחד, כמו שנתבאר (ועייין מה שהקשה שם מדברי הש"ך (סימן נא סק"ח) ועוד אפשר שהרשב"א לשיטתו שמקבלין עדות בפני שליח ובפני אפוטרופוס של יתומים, אבל לדעת בעה"ת שאין מקבלין עדות בפני אפוטרופוס, כמ"ש בשו"ע (סימן קי סעיף ט) בדיעה שניה, וכתבו האחרונים שכן עיקר, א"כ לא יועיל אף בדאיתא במתא שאינו אלא מטעם דשליח שויה, ואפילו עשאו שליח בפירוש לא יועיל, ועיי שו"ת שו"מ (מהדו"ה סימן עב ד"ה ובזה יש ליישב), ובאורחות המשפטים (ח"ג דיני עדות סימן י).

²⁷ שו"ע נו"כ שם פו לו

²⁸ שו"ע נו"כ שם כד

²⁹ נתיב"מ שם נז

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

וכן אחד שיש לו³⁰ תביעה אחת על שנים או על שלשה, נשבע אחד מהם איזה שירצה התובע והאחרים עומדים אצלו ועונין אמן על שבועת האחד ונפטרין, ואין צריכין כולם להוציא השבועה מפיהם כדי שלא להרבות בשבועות שאינן צריכות, שהעונה אמן כמוציא שבועה מפיו³¹ דכתיב (במדבר ה פסוק כב) וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן.

ד. ב' שטרות היוצאים ביום אחד ... שודא דדייני

שני שטרות³² היוצאים על שדה אחת שהקנה לשני אנשים, בין במכר ובין במתנה, אם הזמן של אחד מוקדם מהבירו, זוכה בה המוקדם. וממילא אין למאוחר כלום, שמכיון שכבר נמכר או ניתן במתנה, אינו יכול לתת או למכור אותה שדה לאחר.

היו שני השטרות כתובים ביום אחד, אם כתוב בשטר שעשו בו קנין³³, כל שקדם בקנין זכה בשדה, וכן אם אין שם קנין אלא שיש עדים שלזה נמסר שטרו קודם מלחבירו, זוכה המוקדם במסירה. שמסירת השטר עושה קנין³⁴, אף על פי שגם לשני נמסר אח"כ באותו יום³⁵.

³⁰ לבוש פו שם

³¹ נראה דהיינו דוקא בארור או בנדר, שאומר אחד יאסר דבר זה או תחול קללה זו על מי שעשה זה, ואחרים עונים אמן, ולא דוקא אמן אלא ה"ה אם אומר הן או שאר דבר שנראה ממנו שמקבל דבריו כמו שנתבאר ביו"ד סימן רל"ו (סעיף ב'), אבל אם נשבע אחד משותפין בשם שהוא אינו חייב לו, ודאי לא מהני עניית אמן דאחרים, כן ג"ל ודוק. סמ"ע שם ק. ואני כתבתי בתומים (סקל"ג) דאפילו אמן אין צריך, רק כששמע השבועה ולא הודה היינו שבועה, אבל אם אחד נשבע בלשון שבועה שאין לך בידי, לא מהני אמירת אמן מחבירו. וכתב הש"ך שם פג. מיהו נראה דכשיאמר אף אני כמוהו מהני. ובתומים כתבתי דצריך לומר כן תוך כדי דיבור ומי יבחיז זה. ואפשר באומר אף אני כמוהו מקבל עלי חומר שבועה, מהני אפילו לאחר כדי דיבור, וצ"ע.

³² שו"ע ונו"כ שם רמ ד

³³ ואפילו לא נמסר לזה תחלה, שהקנין, והיינו קנין סודר, הוא גמר קנין השדה. ועי' שו"ע סימן קיט סעיף ג, ושם בסעיף ד משמע שאם כתבו שעות בשטר, הקודם בשעת הכתיבה זוכה קודם, ובראשונים נחלקו בזה, שיש אומרים דלא מהני כתיבת שעות אלא בירושלים שהיו נוהגים להקפיד בכך, ועי' שו"ת דברי מלכיאל ח"ד סימן כד ס"ק מט. ובכנה"ג כתב דה"מ במתנת בריא, אבל במתנת שכ"מ שיכול לחזור בו, לבו"ע קפדינן אשעות בכל מקום, ועי' חו"א חו"מ ליקוטמים סימן יא.

³⁴ ואף לדעת הפוסקים דעדין בחתומיו זכין לו, אם נמסרו באותו יום, זוכה מי שנמסר לו קודם, וכ"כ המ"ז, והוא דלא כסברת הב"י שאף אם נמסר לאחד קודם מלחבירו אם הם כתובים ביום אחד אין המסירה מועלת להקדים לזה שנכתב לו תחילה, וצ"ע בדברי האחרונים שהביא בשד"ח שדנו בענין שטר מכירת חמץ שיש שהצריכו לכתוב השעה בשטר, ובפרט בער"פ שחל בשבת, דאל"כ יחול הקנין בסוף היום, ולכאורה הוא דלא כדעת הסמ"ע והמ"ז, שלדבריהם חל הקנין במסירת השטר, ובהנחות הת"ס בשו"ע או"ח סימן תמח כתב שלדעת רש"י יכול ליתנו לאחר כל היום, ואפשר שאם לא נתן לאחר אינו יכול לחזור. ולדעת הב"י יש לדון דא"כ כל שטר קנין הוא כקנה בסוף היום וצריך שיהא השטר קיים עד סוף היום, וזה לא מצינו, ואפשר שבסוף היום קונה למפרע משעת מסירה, וצ"ע, ועיין פתחי חושן חלק ח פרק ד הערה סח.

³⁵ סמ"ע שם טו

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

אם אינו³⁶ ידוע מי זכה קודם באותו יום, או בשטרות שאין בהם זמן ואינו ידוע מי זכה קודם. כיון שאין שניהם מוחזקים זה יותר מזה³⁷, הדבר מסור לדיינים³⁸, ולמי שדעתם נוטה יעמידו השדה בידו. וזהו דין "שודא דדייני". שדנים הדיינים על פי מה שיודעין שדעת הנותן או המוכר היתה קרובה לזה יותר מלזה, שלאותו ודאי זיכהו ראשון במכירה או במתנה³⁹.

יש שכתב⁴⁰ צריך דין מומחה לעשות שודא דדייני, ולפיכך יש להסתפק אם אפשר לעשות כן בזמן הזה⁴¹.

נחלקו הפוסקים במטלטלים כשאין אחד מהם מוחזק, אם אמרינן שודא דדייני⁴².

דף צד:

ה. עדי מסירה כרתי

הלכתא עידי מסירה כרתי י"א שבין בגיטין בין בשאר שטרות, כלומר העדים שבפניהם מוסר הבעל את הגט לאשתו הם הכורתים את קשר האישות שבין הבעל לאשתו, ובמזמן העדים שפניהם מוסר המקנה לקונה הם המחילים הקנין. וי"א⁴³ שרק בגיטין עדי מסירה כרתי.

³⁶ שו"ע ונו"כ שם ג

³⁷ כתב הפרישה שאפילו אחד מהם עשה חזקה, אינו נעשה מוחזק בזה, וכתב הסמ"ע ס"ק יד שגם המוכר או הנותן אינו נאמן לומר מי זכה קודם, מאחר שאין הדבר עוד בידו, ומ"מ נאמן כעד אחד, ומשמע דאפילו בקרקע שיש לו חזקת מרא קמא לא מיקרי בידו.

³⁸ כתב בנה"מ סק"ו שאם נתברר שמסירת השטרות לא היה ביום הכתיבה, רק לאחריו, לדעת הפוסקים דעדיו בחתומיו זכין לו, והרי קי"ל שמשעת מסירה זוכה למפרע משעת חתימת העדים, ובכה"ג אין ג"מ אימתי נמסר ואיזה נמסר קודם, דכל שנמסר לשניהם, זוכין שניהם בבת אחת בסוף היום, והדין יחלוקו, שלא אמרו שודא דדייני אלא כשבודאי אינו אלא של אחד מהם. ולדעת הפוסקים דלא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו, גם בזה כיון דלא ידעינן למי נמסר קודם, ה"ז כספק מסירה ביום הכתיבה, ואמרינן שודא.

³⁹ ולאפוקי ר"ת [בתוס' ב"ב ל"ה ע"א ד"ה שודא] והרא"ש פרק חזקת הבתים [ס"י כ"ג] והר"ן [כתובות מ"ד ע"א מדפי הר"ף] דפירשו שודא דדייני, שתלוי ברצון הדיין שיתן למי שירצה בלי טעם, והביא ראיה לדבריו ודחה פירוש רש"י, והמגיד משנה פ"א דזכייה [ה"ב] הביא דעת ר"ת וראיותיו על דברי הרמב"ם הנ"ל, וכתב על דבריו דאין ראיותיו ראיה לדחות פירוש רש"י והרמב"ם, ע"ש. סמ"ע שם יב

⁴⁰ רמ"א שם מהמור בשם ר"ח וכ"כ הראב"ן

⁴¹ ש"ך שם ה ועיין ביאור הגר"א שם טו שהקשו לפרש"י ליהדר ולאמוד דעתו וכן בכתובות שם דקא' אנא דיינא כו' ואם תלוי בסברא מ"ל דיינא או לא אלא הטעם הוא משום הפקר שנתמנה כו' וכ"ה בירו' בהדיא שודא דיינא לאיזה מהן שירצו ב"ד מהליטין. משמע שלדעת רש"י ודאי אין צריך מומחה, וא"כ כיון שכך פסק בשו"ע א"כ מהני בזמן הזה.

⁴² רמ"א שם

⁴³ הש"ך נא ט הביא הרב' פוסקים שחולקין על דין זה וס"ל דלא אמרינן עידי מסירה כרתי אלא נבי גיטין אבל בשטרי ראיה קי"ל דבעי עידי חתימה ואם כן עכ"פ פשיטא דיוכל המוחזק לומר קים לי וצ"ע עכ"ל.

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

לפיכך הגט⁴⁴ כשר אף כשיכתב הגט בלא חתימת עדים וימסרנו בפני שני עדים, אף על פי שאינן חתומים בתוכו, ובלבד שיהיו שני העדים שימסור אותו בפניהם יחד במעמד אחד כשימסור אותו לה, ולא שימסרנו לה בפני זה ואח"כ בפני זה שאז הוי עדות כל אחד חצי דבר העדות ואנו עדות שלם בעינין. מסרו לה שלא בעדים או אפילו בעד אחד או שנמסר בפני שנים ונמצאו שהם פסולים לעדות, אינו גט שהרי לא נמסר בעדים, וגם אין עדים חתומים בו.

ומכל מקום יותר טוב להחתים בו שני עדים, שאם לא יחתים בו עדים וימסרנו בפני עדים, יש לחוש שמא ימותו עידי המסירה או ילכו להם למדינת הים ואחר כך יבא הבעל ויערער לומר לא נתתיו לה ויקלקלה, מה שאין יכול לעשות כן כשהם חתומים בתוכו, שאם יבא ויערער תקיים את חתימתן והוא כשר, שאנו אומרים כיון שהוא בידה כתוב וחתום בעדים ודאי נתנו לה כראוי וכדת, שאם לא כן לא היה טורה להחתים עליו העדים אם לא היה נותנו לה מיד.

היו בו עידי חתימה ומסרו לה בינו לבינה בלא עידי מסירה י"א שכשר. ויש אומרים שדוקא עריך שיהיו עידי מסירה בשעת נתינה, ואם חתמו עדים בתוכו ולא מסרו לה בפני עדים אינו גט כלל.

וכן שטר⁴⁵ שאין עדים חתומים בו ונמסר בפני שני עדים גובין בו ממשעבדי, שאע"פ שאין העדים חתומים בו יש לו קול, ומכל מקום אם יש עדים חתומים בו ונמצאו העדים החתומים בו פסולים ואפילו עד אחד מהם השטר פסול, אף על פי שנמסר בפני עדים כשרים מפני שהוא מזויף מתוכו. ואף אם יבואו אלו עדי מסירה ויעידו לפני ב"ד שראו ההלואה ושנמסר לפניהן שטר, מ"מ אין הב"ד יכולין לכתוב שטר חדש על פיהם⁴⁶. ואם היו רק עדי חתימה ולא עדי מסירה כלל. כשר⁴⁷.

⁴⁴ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קלג א

⁴⁵ שו"ע ונו"כ חו"מ נא ז

⁴⁶ סמ"ע שם טו ועיין באורים שם כא שדין זה צ"ע. אולם על כל פנים ודאי נחשב עדות בעל פה

⁴⁷ בקצה"ח סימן מב סק"א הסכים לדעת הב"ח, דכל שיכול להודיף הו"ל כאילו אין בו עדי חתימה כלל, אלא דלר"א סגי בעדי מסירה, אבל כשאין גם עדי מסירה ודאי פסול. ואין לומר שהודאת הנותן שמסר יועיל כמו עדי מסירה, דא"כ גם בכת"י של אחר שמסר לו בינו לבין עצמו, נימא כן. ובוזה ודאי דלא מהני, כדמוכח בכמה מקומות בש"ס ופוסקים, וא"כ ה"ה בעדי חתימה על דבר שיכול להודיף דכמאן דליתא לעדים, נמי לא מהני, עוד הביא הקצה"ח שם שיטת הר"ן דר"א מודה דע"ה נמי כרתי, אבל לא מדין עדי חתימה, אלא כל שיש עדים בגוף הדבר גומרת המסירה אף בלי עדים, כעדי מסירה, שהרי הגט יוצא מתחת ידה עם חתימת העדים וידוע שהבעל מסרו לה, נמצא כאילו עדי החתימה מעידים על המסירה, וכתב הקצה"ח שלפ"ז ה"ה בשטר שיכול להודיף הוי כאילו אינו ידוע מה כתוב בו, ובדיעבד כשלא קראו הגט כשר, עיין שם באריכות. ובנה"מ שם דחה סברת הקצה"ח שבדבר היכול להודיף חשיב כשטר שלא קראוהו שכשר בדיעבד, דהתם עכ"פ קראוהו אח"כ, אבל ביכול להודיף הוי בלא קראוהו כלל.

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

וכן לזה⁴⁸ שכתב בכתב ידו שהוא חייב לפלוני מנה, והחתים בו עדים⁴⁹, או שמסרו למלוה בפני עדים⁵⁰, הרי זה שטר כשר, ובלבד שיהא השטר באופן שאינו יכול להזדייף, ויקראו העדים השטר שנמסר בפניהם, ויש אומרים⁵¹ שצריך הלזה לומר לעדים חתמו והעידו שנמסר בפניכם.

ו"א⁵² שלמרות שעדי מסירה כרתי צריך לכתוב שמות של המוכר והלוקח או המלוה והלוה בשטר שהכשירו על ידי עדי מסירה. וי"א⁵³ שרק בגיטין וקדושין צריך שמו ושמה משום שצריך ספירת דברים בגט וקידושין איתקש לגט, אבל בשאר שטרות אין צריך.

ו. תרי שטרי ... חד הוה כתוב בחמשא בניסן וחד הוה כתוב ביה בניסן סתמא אוקמיה רב יוסף ליהווא דחמשא בניסן בנכסים

ראובן⁵⁴ ושמעון שיש לכל אחד מהם שטר על לוי, בשל ראובן כתוב בה' ניסן או כל תאריך אחר בניסן, ובשל שמעון כתוב בניסן סתם, ואין ללוי אלא שדה אחד שאין בה כדי חובות שניהם, נותנין אותה לראובן, שמא שטרו של שמעון היה אחר ה' בניסן, וא"כ ביחס לשדה זו ראובן ודאי ושמעון ספק, ואין ספק מוציא מידי ודאי.

אולם אם היה כתוב בשל ראובן כ"ט בניסן דינו כב' שטרות היוצאים ביום אחד שנתבאר לעיל⁵⁵.

וכן בראובן ושמעון⁵⁶ שמכר להן לוי שדה אחת בשני שטרות בשל ראובן כתוב בה' ניסן או כל תאריך אחר בניסן, ובשל שמעון כתוב בניסן סתם נותנים את השדרה לראובן שהזמן מבורר בשטרו והאי הוא ודאי.

⁴⁸ שו"ע חו"מ מ ב

⁴⁹ ולא מסרו בפני עדים, ולפירוש הסמ"ע סימן מ סק"ד היינו שהעידו על כתב ידו, ולפירוש הש"ך סק"ה היינו שהעידו על גוף הדבר, ובפת"ש סק"ד כתב בשם החו"י דבעינן תרתי, ובסמ"ע סימן נ סק"א כתב שאפילו לא כתוב בו בפנינו עדים אלא בלשון כתיבת יד דין שטר יש לו, ועי' פעמו"ז סימן מ.

⁵⁰ וכתב הש"ך סק"ט דהיינו למ"ד עדי מסירה כרתי, ובסימן נא נתבאר שיש חולקים

⁵¹ שו"ע שם בשם הגאונים ובש"ך בשם המ"מ כדי שיהיה לו קול.

⁵² משמע מדברי הפרישה סימן ס"ו [סעיף י"א]

⁵³ כן משמע בהר"ן בפרק קמא דקדושין [ה' ע"א מדפי הרי"ף] נתייה"מ שם ו

⁵⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ מג כג

⁵⁵ עיין סמ"ע מג

⁵⁶ שער המשפט שם מהרמב"ם